

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
STRATEGINIŲ KOMPETENCIJŲ GRUPĖ**

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖKŪROS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. XI-2220 2,
3, 5, 6, 7, 8, 10 STRAIPSNIŲ IR KETVIRTOJO SKIRSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO
(TAP-18-1472, TAIS-18-8640(2))**

PAŽYMA

2018-09-21 Nr. NV-2494

Vilnius

Projekto rengėjas: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas: iš esmės tobulinti teisinio reguliavimo stebėsenos institutą ir numatyti sistemingą baigiamojo (ex-post) teisinio reguliavimo poveikio vertinimo (toliau – ex-post vertinimas) atlikimą.

Dabartinė situacija: Vyriausybės teisėkūra yra labai intensyvi – vien 2017 m. Vyriausybė pritarė 1499 teisės aktų projektams, iš kurių 53 proc. (800 teisės aktų projektų) keitė galiojančias arba formulavo naujas reguliavimo nuostatas. Net 45 proc. projektų, keičiančių galiojančius teisės aktus, buvo svarstomi Vyriausybės posėdyje nepraėjus metams nuo ankstesnio to paties teisės akto pakeitimo svarstymo Vyriausybėje.

Dažną teisės aktų keitimą sąlygoja tai, kad šiuo metu nėra praktikos prieš rengiant teisinio reguliavimo pakeitimus, patikrinti ar ankstesnė teisinė intervencija pasiteisino, kokioms sąlygoms egzistuojant pavyko / nepavyko pasiekti keltų tikslų, ir ar prie to prisidėjo teisinis reguliavimas.

Šiuo metu Įstatyme įtvirtinta teisinio reguliavimo stebėseną atliekama fragmentiškai (2017 m. buvo atlikta 20 teisės aktų stebėseną, 2016 m. – 21 teisės akto, o 2015 m. – 15 teisės aktų stebėseną), dažniausiai stebėseną atliekama vieno teisės akto ar tik jo dalies nuostatų, nevertinant atitinkamą sritį reguliuojančių nuostatų visumos. Taip pat neretai stebėseną atliekama tik formaliai, nekokybiškai, todėl nesuteikia informacijos apie teisinio reguliavimo reikalingumą, tinkamumą, efektyvumą ir neleidžia kryptingai ir nuosekliai tobulinti esamo teisinio reguliavimo.

Projekto esmė: įtvirtinti teisėkūros procese baigiamojo (ex-post) teisinio reguliavimo poveikio vertinimą (toliau – ex-post vertinimas), kurį atliekant būtų įvertinamas galiojančio teisinio reguliavimo veikimas praktikoje, siekiant nustatyti faktinius teisinio reguliavimo padarinius ir priežastis, kodėl kilo būtent tokie padariniai.

✓ **Atliekant ex-post vertinimą, vertinamas esamo teisinio reguliavimo:**

- taikymas – ar ir kaip teisinis reguliavimas buvo taikomas ir kokios to priežastys,
- veikimas – kokią įtaką (teigiamą/neigiamą poveikį) reguliavimas darė atitinkamai reguliuojamai sričiai, tam tikriems asmenims/jų grupei, kokios to priežastys; kokios papildomos aplinkybės ir kokią įtaką darė reguliuojamai sričiai,
- įstatyminio lygmens teisinis reguliavimas, tačiau prireikus vertinami ir įgyvendinamuosiuose teisės aktuose įtvirtintas teisinis reguliavimas. Taip pat galimas visos teisinio reguliavimo srities vertinimas.

✓ **Ex-post vertinimas atliekamas:**

- privalomai (nuostata įrašoma į įstatymą) – kai reglamentuojami iki tol nereglamentuoti santykiai arba iš esmės keičiamas reguliavimas; nustatoma didelė teisinio reguliavimo įtaka tam tikrai sričiai, asmenims ar grupei bei kitais atvejais, kai toks poreikis nustatomas, pvz., kai priimant įstatymą gauta prieštarangi institucijų, ekspertų ar suinteresuotų asmenų vertinimai, numatomos esminės įgyvendinimo kliūtys;
- ministerijos pagal kompetenciją galės priimti sprendimą dėl poreikio atlikti galiojančio teisinio reguliavimo baigiamąjį vertinimą („ad hoc“ vertinimą), pvz., gaunant skundus dėl teisinio reguliavimo taikymo problemų, kilus atgarsiams viešojoje erdvėje dėl teisinio reguliavimo keliamų problemų; kai inicijuotos teisminės procedūros ar pateikti skundai atitinkamos srities kontrolieriams (Seimo, lygių galimybių ir pan.) ir kitais atvejais
- tokio teisinio reguliavimo, kuris be esminių pakeitimų galioja bent 2 metus nuo įsigaliojimo.

- ✓ **Ex-post vertinimą atlieka ministerijos.** Kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos prireikus teikia ministerijai informaciją, reikalingą ex-post vertinimui atlikti.
- ✓ **Vyriausybė paskiria koordinuojančią instituciją,** kuri **koordinuos** ex-post vertinimo atlikimą (rengs/atnaujins/skelbs atliekamų/planuojamų atlikti ex-post vertinimų sąrašus, rinks/kaups/analizuos praktiką, tendencijas ir teiks pasiūlymus dėl ex-post tobulinimo) ir **užtikrins atliekamų vertinimų kokybę** (teiks institucijoms metodines konsultacijas, nuomones dėl ministerijų parengtų ex-post vertinimo ataskaitų).
- ✓ **Užtikrinamas socialinių / ekonominių partnerių, nevyriausybinių organizacijų ir visuomenės įtraukimas** į ex-post vertinimo procesą: numatoma galimybė visuomenei ir socialiniams / ekonominiams partneriams teikti pasiūlymus dėl poreikio atlikti tam tikro reguliavimo ex-post vertinimą; teikti informaciją / duomenis apie atitinkamų teisės aktų taikymą, veikimą praktikoje, institucijai atliekančiai ex-post vertinimą; teikti pastabas ir pasiūlymus dėl ex-post vertinimo parengtos ataskaitos projekto.
- ✓ **Siekiant tinkamai taikyti ex-post vertinimą, numatoma:**
 - skirti laiko pasirengti Įstatymo nuostatų įgyvendinimui, Įstatymo įsigaliojimą numatant 2020 m. sausio 1 d.
 - nustatyti ex-post vertinimo metodiką ir ataskaitos formą;
 - apmokyti specialistus atliksiančius ex-post vertinimą;
- ✓ siūlomų nuostatų įgyvendinimas nepareikalaus papildomų valstybės biudžeto lėšų (valstybės institucijos atlikti ex-post vertinimą turėtų iš finansavimo, skirto teisėkūros procesui organizuoti, taip pat specialistų kvalifikacijos kėlimas ar koordinuojančiai institucijai priskirtų funkcijų vykdymas turėtų būti užtikrinamas iš atitinkamų valstybės institucijoms skirtų valstybės biudžeto asignavimų).
- ✓ **Įtvirtinus teisėkūros procese baigiamąjį (ex-post) vertinimą:**
 - teisėkūros procesas bus skaidresnis ir priimami sprendimai dėl teisinio reguliavimo keitimo bus labiau argumentuoti ir pagrįsti įrodymais;
 - padidės teisėkūros stabilumas, bus išvengta perteklinio, neveiksmingo reguliavimo;
 - pagerės teisėkūros kokybė;
 - taupomi viešojo sektoriaus ištekliai reikalingi tiek teisiniam reguliavimui kurti, tiek užtikrinti jo veikimą.

Derinimas: dėl Įstatymo projekte siūlomo baigiamojo teisinio reguliavimo vertinimo modelio buvo organizuotos viešosios konsultacijos su akademinės bendruomenės ir suinteresuotų institucijų atstovais, su socialinių/ekonominių ir nevyriausybinių organizacijų atstovais. Darbo tvarka konsultuotasi su EBPO ekspertais. Konsultacijų metu gauti pasiūlymais įvertinti rengiant Įstatymo projektą.

Įstatymo projektas buvo pateiktas išvadoms ir pasiūlymams gauti suinteresuotoms institucijoms, socialinių/ ekonominių partnerių, nevyriausybinių organizacijų ir akademinės visuomenės atstovams, kurie dalyvavo viešosiose konsultacijose, taip pat visuomenei.

Dėl pastabų ir pasiūlymų, į kuriuos neatsižvelgta, parengta derinimo pažyma. Teisingumo ministerijos pateiktiems argumentams dėl neatsižvelgimo į pastabas pritariame.

Atitiktis Vyriausybės programai: įgyvendina Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167, 3.1.7.3 papunktyje numatyta veiksmą – baigiamojo (ex-post) vertinimo įdiegimas į teisėkūros proceso ciklą.

Dalykinio vertinimo išvada: Atsižvelgiant į tai, kad siūloma įtvirtinti iš esmės naują įrankį – baigiamąjį (ex-post) teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, siūlome plačiau pristatyti ministerijų atstovams ir ministrams Įstatymo projekte siūlomą baigiamojo teisinio reguliavimo vertinimo modelį.

